

: ઝકાત :

સવાલ-૧ : ઝકાતની શું માઅના છે ?

જવાબ : ઝકાતની માઅના માલો દૌલતને પાક કરવાની અને બરકત બખશવાની છે. ઝકાતની માઅના ચોખ્ખા કરવાની છે અને ચોખ્ખાઈ તે જ વક્ત આવે કે મેલ-નાપાકી-ગલાઝત નીકાલી નાખવામાં આવે, તો માલમાંથી ઝકાત નીકાલવી તે માલમાંથી મેલ નીકાલા મુજબ છે. જે શખ્સ પોતાના માલની ઝકાત અદા કરે તો તેથી અલ્લાહતઆલા અને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ના ફરમાનને બજા લાવવું છે. તેના માલમાં બરકત, ઈજાફો અને વધારો થાય છે સબબ કે ઝકાતના માલથી જે હાજતમંદો ને મદદ પહોંચે છે તે એક ખૈર કામ અંજામ અપાય છે જેના ખૈરની જગા અલ્લાહતઆલા તરફથી મીલે છે. ઝકાતનું નીકાલવું એક સખાવત છે જેની તૌસીફ અને તાઅરીફ હરએક મઝહબમાં આવી છે. જે શખ્સને વાસ્તે અલ્લાહતઆલા દુનિયા અને આખૈરતની ખૈરો બરકતનો ઈરાદો કરે છે તેને નઝદીક રાતમાં એક ફરિશ્તાને મોકલે છે જે તે શખ્સના સીનાને સલાવે છે જેથી તે ઝકાત અદા કરવા પર આમાદા-તૈયાર થઈ જાય છે. ઝકાતનો માલ જમા થાવાથી દાઅવતે હક્કના ઘણી તરહના કામો અંજામ અપાય છે અને તેથી ઝકાત આપનારો કંજૂસીના ઐબથી પાકો સાફ થઈ જાય છે અને તે જેટલી ઝકાત આપે છે એટલી તેના માલમાં કુશાદગી-બરકત હાસિલ થાય છે. ચોરી, આગ અને સૈલાબના ખોફથી માલ મેહફૂઝ રહે છે.

સવાલ-૨ : ઘબાદતગુઝરની કેટલી નિશાનીઓ છે ?

જવાબ : ઈબાદતગુઝરની ત્રણ નિશાનીઓ છે : (૧) રોઝું (૨) ઝકાત અને (૩) તહજ્જુદ.

સવાલ-૩ : ઝકાત આપવી શું કામ ફરજ થઈ છે ?

જવાબ : અલ્લાહતઆલાએ સાહબે માલ-મિલકીયત વાલા ઉપર ઝકાતને ફરજ કીધી છે જેથી ઝિંદગીમાં માલી તંગીવાલાઓ ને ખર્ચ કરવું આસાન થાય અને પરવરિશ બરદાશ્ત થાય. અગર માલદારો પર ઝકાત નીકાલવી વાજિબ ન થાતી તો હાજતમંદોની હાજત બર ન આવતી. માલ બગૈર દુનિયા અને દીનના કામકાજ પૂરા કરવામાં તકલીફ મેહસૂસ થાતી અને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ની રિસાલતની દાઅવતની નશરો ઈશાઅતમાં કયાશ રહી જાતી.

સવાલ-૪ : કોઈ શખ્સ ઝકાત રોકી રાખે યા છુપાવી રાખે તો એમાં શું ફરમાન છે ?

જવાબ : માલની ઝકાત રોકવાથી માલ ઝિયાદહ થાતો નથી અને તેની ઝકાત આપવાથી તે કમ થાતો નથી. જે માલમાંથી ઝકાત નીકાલાતી નથી તે માલ તેના સાહબને સૌંપ મુજબ ઝેહરીલો ડંખ મારે છે. તેથી ઝમાનાના ઈમામથી માલની ઝકાતને છુપાવવાની મનાઈ આવેલી છે. જે કોઈ છુપાવે તો તેના દિલનો નિફાક-કીનો ઝાહિર થાય છે.

સવાલ-૫ : રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ના ઝમાનમાં ઝકાત કૌન લેવું હતું ?

જવાબ : ખુદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ઝકાત તલબ કરતા હતા અને જે જગા પર આપ જઈ નહોતા શકતા તે જગા પર આપના આમિલોને ઝકાત ઉઘરાવવા મોકલતા હતા અને તે બાદ ખુદાતઆલાએ જે જે બાબતોમાં ઝકાત ખર્ચ કરવાનો હુકમ આપ્યો છે તેમાં જ ખર્ચ કરતા હતા અને કારે રિસાલત બાખૂબી ચલાવતા હતા.

સવાલ-૬ : રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ના ઘન્ટેકાલ પુર મલાલ બાદ ઝકાત લેવામાં આવતી હતી ? ઝકાત લેવાનો હક્ક કોનો હતો ?

જવાબ : આપ (સ.અ.વ.વ.) ના વફાત બાદ આપના મકામમાં જેઓ હક્કદારનો હક્ક ગસબ કરીને ઝબરદસ્તીથી આવા તેઓએ લોગો પાસેથી ઝકાત લીધી. પણ હકીકતમાં આ હક્ક તો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ના કાઈમ-મકામ હક્કના ઈમામોનો જ હતો. જે મુખ્લિસ શીઆઓએ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.વ.) ની આલે અલ્હર (અ.સ.) ના ઈમામોને ઝકાત આપી તેઓએ અલ્લાહના ફરમાન મુજબ ખર્ચ કીધી.

સવાલ-૭ : ઝકાતના હક્કદારો કેટલા છે ?

જવાબ : કુરઆને કરીમની રોશનીમાં અહલુલ બૈત (અ.સ.) ના હક્કથી જેઓને ઝકાત તકસીમ કરવામાં આવે એના ખુલાસા દાઅવતે હક્કની તાવીલ-તન્ઝીલની કિતાબોમાં બયાન થયેલા છે. આપ તમામે ફરમાવેલું છે કે, ઝકાત લેનારાઓમાં મિસ્કીન, ફકીર, ઈમામે બરહક્ક તરફથી ઝકાત ઉઘરાવનાર આમિલ, એક કબીલાના સરદારો કે જેના હુકમને માતહત કબીલાના ઘણા લોગો રહેતા હોય, ખંડણીનાં ગુલામ હોય કે જેનું દેવું આપીને એને કેદખાનામાંથી છોડાવવામાં આવે, સરકારના ઝુલ્મથી જે કરઝદાર થાય યા કોઈનો ઝામિન થાય યા કોઈનો હવાલો લે, ઈલ્મી-અમલી-કલમી અને મૈદાની જેહાદનો ખર્ચ, હક્ક અને દાઅવત વાસ્તે ખૈરના કામો, જે શખ્સ ખુદાના કામમાં નીકલો હોય અને તે રસ્તામાં લુંટાઈ જાય અને એના પાસે કઈ ન બચે તે, મોહતાજ કે જેના પાસે ઘરબાર-માલ સામાન ન હોય, ફકીર કે જેના પાસે થોડું હોય પણ સવાલ ન કરી શકતો હોય, તે લાગવગીયો શખ્સ કે જે પૈસા લઈને ખુશ થઈને અહલે બૈત (અ.સ.) ના અકીદામાં શામિલ થાય અને બીજાને પણ દાખિલ કરે, એવો ફિલાપરવર શખ્સ કે જે મુમેનીનમાં ફસાદ કરતો હોય અને તેને પૈસા આપી સહી અકીદા પર કાઈમ રાખી શકાતો હોય. આ તમામ અને બીજા તરીકાઓમાં ઝમાનાના ઈમામ-દાઈનો કુલ્લી તૌર પર ખર્ચ કરવાનો ઈખ્તિયાર છે, જેમ લોગો ઉપર ઝકાત અદા કરવાનું ઈલાહી ફરમાન છે.

સવાલ-૮ : ઝકાત આપવા વાસ્તે લાઇક કૌન કહેવાય ?

જવાબ : પહેલે મુમિનને ઝકાત લેવાનો હક્ક છે અને તે બાદ એવો શખ્સ જે અહલે બૈત (અ.સ.) થી અદાવત ન રાખતો હોય. ગૈર અકીદાના મસ્જિદ-મદ્રસામાં માલ આપવો ન જોઈએ. અગર કોઈ પોતાના તરફથી આપે તો તે સદકો કહેવાય, એમાં ઝકાતનો સવાબ મીલતો નથી.

સવાલ-૯ : સદકા અને ઝકાતમાં શું ફરક છે ?

જવાબ : માલની ઝકાત, અગર ૨૦૦ દિરહમ અને ૨૦ દીનારને ઉપર માલ પહોંચે તો જ ફરજ છે. આ લીમીટને ઉપર અગર ૧૦૦ દિરહમ જમા થાય તો ૨.૫ દિરહમ ઝકાત વાજિબ થાય છે. ઝકાત એક મુકરર શુદા વક્ત શહરૂલ્લાહમાં જ દાઅવતના સાહબને ઝાહિરી તૌર પર ગિન્તી મુજબ જ અપાય. ઝકાત સોના-ચાંદી, ઢોર-ઢાંખર, ચોપાયા અને અનાજ ઝમીનમાંથી જે ઉગે તેના પર એના નિસાબ મુજબ જ કેલક્યુલેશનથી મુકરર કરવામાં આવી છે.

જેની જેટલી તાકત હોય તે શહરૂલ્લાહમાં યા તેને સિવાયના મહીનાઓમાં મખ્ફી તૌરથી ફકીર-મોહતાજને સદકો આપી શકે છે. પોતે પોતાના હાથથી એ મુજબ સદકો કરે કે જમણા હાથથી કીલેલા સદકાની ખબર ડાબા હાથને પણ ન થાય, એટલી હદ તક છુપી રીતે સદકો કરે. સદકો આપવા વાસ્તે કોઈ વક્ત યા કોઈ ગિન્તી મુકરર નથી. હવે કોઈ અહમક શહરૂલ્લાહમાં પોતે મિસ્કીન-ફકીરને પૈસા તકસીમ કરે અને તેના ઉપર ઝકાતનું લેબલ લગાડે તો એવી મિસાલ ખોટી ન કહેવાય કે તે સેલ્સ ટેક્ષની ઓફિસમાં ઈન્કમ ટેક્ષ ભરી રહ્યો છે. તે ઝકાતના સવાબથી અને માલની પાકીથી તો મેહરૂમ રહે જ છે પણ અમાનતમાં બયાનત કરે છે. નમાઝની અદાયેગી જે મુજબ મીસાકના સાહબ સાથે જોડાયેલી છે તે જ મુજબ ઝકાતની અદાયેગી છે. જે માલની ઝકાત વાજિબ

થાતી હોય અને તે અદા કરવામાં ન આવે અને તે નાપાક માલથી જમન જમવામાં આવે તો તેનાથી જિસ્મ નાપાક થાય છે અને આ નાપાકી સાથે કીધેલા કોઈ પણ અમલમાં અલ્લાહતઆલાથી બરકતો ખૈરની ઉમ્મીદ મિટી જાય છે. સદકાની પૂછની નથી પણ ઝકાતની પૂછની છે, સદકો નાફેલતમાં ગીનાય છે અને ઝકાત ફરજમાં ગિનાય છે. તો કોઈ એવો શપ્સ હોય કે જે નાફેલતને ફરજના નામથી પઢે ? શરીરતના હર હુકમની એક ખાસીયત છે તો હર મુખ્લિસ મુમિનને તે ખાસીયતની માઅરફત કરવી જોઈએ.

સવાલ-૧૦ : ઓછામાં ઓછું કેટલું સોનુ હોય કે જેમાંથી ઝકાત આપવી વાજિબ થાય છે ?

જવાબ : ૨૦ તોલા યાઅની કે ૨૦ મિસ્કાલ યા ૨૦ દીનાર સોનુ હોય તો ફક્ત ૦.૫ તોલા/મિસ્કાલ/દીનાર આપવું વાજિબ થાય છે.

સવાલ-૧૧ : ૧ તોલા/મિસ્કાલનું કેટલું વજન થાય છે ?

જવાબ : ૧ મિસ્કાલ સોનાનું વજન ૧૨ વાલ/માશા થાય છે, યાઅની ૧૦ ગ્રામ.

સવાલ-૧૨ : ચાંદી વાસ્તે ઝકાતનો શું કાનૂન છે ?

જવાબ : ૨૦૦ દિરહમ હોય તો ઝકાત વાજિબ થાય છે. અગર આનાથી ઝિયાદહ દિરહમ શહરૂલ્લાહમાં કોઈ શપ્સ પાસે જમા થાય તો ૧૦૦ દિરહમ ઉપર ૨.૫ દિરહમની ઝકાત આપે.

સવાલ-૧૩ : ઝૈવર, જવાહેરાત યા કીમતી પત્થરની ઝકાત કઈ તરહ આપે ?

જવાબ : જે ઝૈવર યા જવાહિર ઘરમાં પહેરવાના કામ વાસ્તે રાખવામાં આવે તે પર ઝકાત આપવી વાજિબ થાતી નથી. પણ ઝરૂરતથી વધારે રોકડા પૈસાથી તે ખરીદે અને લોકરમાં યા ઘરમાં મુકે અને તેની કીમત ઉંચી થાવાની વાર જોઈ યા એ ચીજોથી વેપાર કરતો હોય અને પૈસાની લૈન-દૈનમાં આપતો હોય તો ઝકાત વાજિબ થાય છે.

સવાલ-૧૪ : ઝકાત ક્યારે વાજિબ થાય છે ?

જવાબ : એક વક્ત કોઈ માલની ઝકાત આપી હોય અને પૂરું વરસ ફીરી ગયા પછી પણ એ માલ બાકી રહે તો તે પર ઝકાત આપવી વાજિબ થાય છે.

સવાલ-૧૫ : ઝકાત અને ખુમ્સમાં શું ફરક છે ?

જવાબ : ખુમ્સ પોતાના માલમાંથી નાઈબે ઈમામુઝઝમાન (અ.સ.) ને ઝિંદગીમાં એક વક્ત પાંચમો હિસ્સો અદા કરવાને કહે છે. આના વાસ્તે કુરઆને કરીમમાં ગનીમત લફ્ઝનો ઈસ્તેમાલ થયો છે જેની માઅના એ થાય છે કે જે જગા પરથી માલી ફાયદો થાવાની કોઈ ઉમ્મીદ ન હોય પણ માલ એકાએક હાથ લાગે અને જેટલી વાર હાથ લાગે તેટલી વાર ખુમ્સ આપવાનો હુકમ છે. ઝકાત હર વરસ શહરૂલ્લાહમાં નાઈબે ઈમામુઝઝમાન (અ.સ.) ને આપવી વાજિબ થાય છે. ખુમ્સ એક વક્ત નીકાલી ચુકા હોય અને દોબારહ માલમાં એકાએકની આમદની યા ફાયદો થાય તો તેને નીકાલવું લાઝિમ થાય છે. ઝકાત અલ્લાહતઆલાએ પોતાના બંદાઓ પર સાહબે દાઅવતને આપવાનું ફરજ કીધું છે અને સાહબે દાઅવતને તેને ખર્ચ કરવાનો ઈખ્તિયાર આપો છે. ખુમ્સમાં બંદાને અને સાહબે દાઅવતને દરમિયાન લૈન-દૈન હોય છે જેમાં રદો બદલની ગુંજઈશનો ઈખ્તિયાર સાહબે દાઅવતની નઝરે કરમ અને અતા પર હોય છે.

સવાલ-૧૬ : જાનવરો અને અનાજમાં કઈ કઈ ચીજોમાંથી ઝકાત આપવાનો હુકમ આવો છે ?

જવાબ : ઊંટ, ગાય અને બકરામાં ઝકાત આપવાનો હુકમ છે અને ઝમીનમાંથી જે ઊગે, અનાજ પૈદા થાય એ તમામમાંથી ઝકાત આપવાનો હુકમ છે. અગર અનાજમાંથી અનાજ યા બકરામાંથી બકરા આપી શકતો હોય તો આપે નહી તો તેની કીમત અદા કરે.

સવાલ-૧૭ : અનાજની ઝકાત કઈ તરહ ગીને ?

જવાબ : વરસાદ અને નદીના પાનીથી ખેતી થાય અને અનાજ ઝમીનથી ઊગે તેનો દસમો હિસ્સો (૪૫ મણ માંથી ૪.૫ મણ) ઝકાતમાં આપવામાં આવે અને જે ચીજો કે ડોલ યા કોસથી યા કોઈ બીજા ઝરીઆથી મેહનતકશી કરીને પાની લાવવામાં આવું હોય અને તે પાની પીવડાવી સીંચાઈ કીધી હોય તો દસમો હિસ્સાનું અડધું (૪૫ મણમાંથી ૨.૨૫ મણ) ઝકાત તરીકે આપવામાં આવે.

સવાલ-૧૮ : ઝકાતુલ ફિત્ર (ફિતરો) યાઅની શું ?

જવાબ : ઝકાતુલ ફિત્રને ઝકાતુર રાસ પણ કહેવાય છે યાઅની કે માથા યા એક શપ્સની ઝકાત. ફિતરતનો મતલબ છે, જિસ્માની પૈદાઈશની ઝકાત જે ઈદુલ ફિત્ર પહેલા શહરૂલ્લાહિલ હરામમાં દાઈયુઝઝમાનને અદા કરવામાં આવે.

સવાલ-૧૯ : ફિતરો કોનાથી લેવામાં આવે ?

જવાબ : ફિતરો ઘરના મરદો, બૈરો, બચ્ચાઓ, જે મૈયેતની વરસી ન થઈ હોય, બૈરોના હમલનો, ગુલામ યા આઝાદ ખાદિમનો હરએકના માથા પર લેવામાં આવે.

સવાલ-૨૦ : ઝકાતુલ ફિત્ર કઈ તરહ ગણવામાં આવે ?

જવાબ : અહલુલ બૈત (અ.સ.) ના બયાન મુજબ ઝકાતુલ ફિત્ર ઝમીનમાંથી અનાજ યા ફલ યા સૂકા મેવાનું સાડા ત્રણ કીલોના વજનની કીમતનો ફિતરો લેવામાં આવે. આ વાસ્તે બયાન છે કે, ઈન્સાન પોતાના ઘરમાં જે ઉમ્દામાં ઉમ્દા ચીજ જમતો હોય અને એ જ જમવાની ચીજોમાં કીમતીમાં કીમતી ચીજોનો ઘરમાં ઝખીરો રાખતો હોય તે ઉપર બતાવેલા વજન મુજબનો ફિતરો દાઈએ હક્કને અદા કરે.

સવાલ-૨૧ : નઝરૂલ મકામ શું ચીઝ છે ?

જવાબ : નઝરૂલ મકામ, આલે મોહંમદ (અ.સ.) ના સિલસિલાના ઈમામે બરહક્કના મકામે આલીના નામ પર નઝરો મિન્નત માનવાને કહે છે. અહલે ઈમાનને નઝદીક ઈમામુઝઝમાન (અ.સ.) નો વુજૂદ આ દુનિયામાં સાબિત છે અને મુમેનીનના આપ મૌલા હાફિઝ અને હાજતરવાં હોય, આપના નામ પર માનેલી નઝર મુમેનીન વાસ્તે કારગર છે.

સવાલ-૨૨ : નઝરૂલ મકામ કોને અદા કરે અને એને કયા હિસાબે માને ?

જવાબ : ઈમામુઝઝમાન (અ.સ.) ના મકામે આલીના નાઈબ હાલમાં દાઈયુઝઝમાન સૈ.વ.મૌ. તેયેબ ઝિયાઉદીન સાહબ (ત.ઉ.શ.) છે. નઝરૂલ મકામ, ઈમામે ઝમાનાની ગૈરહાઝરીમાં આપના નાઈબ ને જ અદા કરાય. જો કોઈ શપ્સ આ નઝરને બીજે જગે આપે યા સદકો કરે તો તેએ અમાનતમાં ખયાનત કીધી કહેવાય. નઝરૂલ મકામની રકમ જમા થાય તો વરસના કોઈ પણ દિનમાં એને દાઅવતના મરકઝ પર અરઝ કરી શકાય છે. પણ શહરૂલ્લાહમાં આ નઝરને દાઅવતના મરકઝ પર આવી સૈયેદનલ મન્નાન હુઝૂરેઆલી (ત.ઉ.શ.) ના દસ્તે મુબારક પર અરઝ કરવું અને આપથી તખરૂક લેવા સવાબનો બાઈસ છે. આ નઝરનો હિસાબ પોતાની માલી હૈસીયત પર હોય છે અને અકીદતમંદી પર મુન્હસિર હોય છે. જેટલું ઝિયાદહ અરઝ કરે એટલી બરકતો રેહમતનો ઝિયાદહ હક્કદાર બને. ★